

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของคนไทย ทั้งด้านจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึกที่ติดต่อส่วนรวม มีการศึกษาที่สูงขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง มีชีวิตที่มีความสงบสุข จึงได้กำหนดให้การพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ด้วยการจัดให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ และจากกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคม โดยเฉพาะการจัดการศึกษาแผน 8 จึงได้มุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) สร้างคนที่มีคุณภาพมุ่งสู่ความเป็นมาตรฐานสากล การจัดการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพบริบท(Context)รอบด้าน กระบวนการบริหารจัดการ ได้มุ่งสู่ระบบพัฒนาให้สนองตอบต่อสังคมยุคข้อมูลสารสนเทศ ดังนั้นมาตรฐานและคุณภาพของการจัดการศึกษาจึงเป็นแนวคิดสำคัญ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2543, หน้า 6) ที่โรงเรียนจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 6 ที่กล่าวถึง มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมาตรฐานคุณภาพการศึกษา มีมานานแล้ว คาดว่าอาจจะมามีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่เกิดการศึกษาแบบโรงเรียน เพียงแต่ว่าผู้ที่รับผิดชอบจะยอมรับหรือไม่ว่า นั่นคือ มาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมการจัดการศึกษาของไทยยังมีปัญหาในเรื่องมาตรฐานว่า (1) ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับของหลักสูตรขั้นพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพที่สังคมพอใจ (2) ยังไม่มีมาตรฐานกลางที่สถานศึกษาต่าง ๆ พึ่งพิงประสงค์และพึงผลิตให้ได้ผลเท่าเทียมกันในการนำหลักสูตรไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน (3) มีความสับสนและขาดสภาพสมดุลของแนวคิดต่าง ๆ เชิงนโยบาย (4) ขาดมาตรฐานที่จะกำกับติดตามให้สถานศึกษาดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน (5) ขาดแรงจูงใจหรือการเสริมแรงเพื่อการยกย่องให้เกียรติ (กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 2)

จากรายงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544, หน้า 3) กล่าวว่าประเทศไทยเผชิญปัญหาวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงคาดหวังที่จะให้ การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของประชากรซึ่งระบบการศึกษาไทย ยังไม่สามารถทำหน้าที่หรือมีบทบาทสำคัญดังกล่าวได้ เพราะเผชิญกับปัญหาหลายด้านได้แก่ ด้านปริมาณ ซึ่งพบว่าประชากรไทยมีการศึกษาน้อย ด้านคุณภาพการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับ นานาชาติ พบว่า การศึกษาไทยมีคุณภาพต่ำ ด้านความเสมอภาคในสิทธิทางการศึกษายังมี ความเหลื่อมล้ำในสิทธิและ โอกาสทางการศึกษาของเด็ก และด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนยังอยู่ในระดับต่ำมากและเป็นการยากที่ประชากรไทยจะเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ได้อย่างทั่วถึง ยิ่งกว่านั้นระบบการศึกษาไทยยังมีได้ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยเท่าที่ควร ทำให้สังคมไทยขาดความภูมิใจในความเป็นไทย

ในปัจจุบันกรมสามัญศึกษาได้จัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัด กรม ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาใช้ประกอบการจัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา โดยมองว่า คุณภาพจะต้องประกอบด้วย 3 ส่วน คือ มาตรฐานคุณภาพด้านผลผลิต มาตรฐานด้านกระบวนการและมาตรฐานด้านปัจจัย (ไพโรจน์ พัทธกัญญาหาญ, 2544, หน้า 26-27) และจากปัญหาดังกล่าว สภาพการจัดการจึงต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาทั้งในส่วนที่เป็น ปัจจัย กระบวนการและผลผลิต ซึ่งสถานศึกษาจะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันจัดการศึกษา ให้ได้มาตรฐานเพื่อเตรียมคนให้มีลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี” นั่นคือการจัดการศึกษาให้มี คุณภาพและคุณภาพจะต้องทัดเทียมกันทั่วประเทศ จากอดีตถึงปัจจุบันคุณภาพการจัดการศึกษาของ ไทย มีโรงเรียนบางโรงเรียนเท่านั้นที่ได้รับความนิยมจากผู้ปกครอง เนื่องจากมีความเชื่อด้านคุณภาพ ของแต่ละ โรงเรียน การจัดการศึกษาจึงต้องเร่งรัดพัฒนาให้มีคุณภาพทัดเทียมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของโรงเรียนให้มีความเชื่อถือและความศรัทธาแก่ผู้ปกครอง (บุญทิพย์ สุริยวงศ์, 2544, หน้า 64-65) โรงเรียนจึงนับเป็นองค์กรระดับล่างสุดของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ โครงสร้างของการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า เขตพื้นที่การศึกษา สถานะของโรงเรียนจึง ถูกกำหนดให้เป็นนิติบุคคล ที่รองรับนโยบายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจทาง การศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นสถานภาพสังคมและชุมชนในท้องถิ่น ที่ต่างคาดหวังและเชื่อมั่น ว่า โรงเรียนยุคใหม่จะเป็นองค์กรหลักสำคัญของการสร้างความมั่นใจในด้านมาตรฐานและคุณภาพ ของการจัดการศึกษาให้บังเกิดกับผลผลิต คือนักเรียนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุด(สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2543, หน้า 6-7)

สุทธิพงษ์ ยงค์มด (2544, หน้า 62) กล่าวว่าประสิทธิผลขององค์กรเป็นหัวใจสำคัญ ของการปฏิบัติงานทั้งหลายในทุกองค์กรเป็นแกนกลาง (central theme) ของทฤษฎีขององค์กร

และมักพบว่าทฤษฎีทางการบริหารทั้งหลายก็ล้วนมุ่งไปสู่การบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลและมีความสามารถทั้งบรรลุเป้าหมาย รักษาสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขององค์กรไว้ด้วยในแง่ประสิทธิผลโรงเรียนหมายถึง ผลที่ได้จากการเรียนการสอนและการดำเนินการ นับตั้งแต่ประสิทธิภาพของระบบ ไปจนถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนภาพพจน์ที่ดีของโรงเรียน ดังนั้นการมองประสิทธิผลจึงควรพิจารณาองค์การทั้งระบบและให้ตัวบ่งชี้หลาย ๆ ตัวเป็นเกณฑ์ประเมินประสิทธิผล ก็จะต้องดูภาพรวมทั้งหมด นักทฤษฎีองค์การมีความเห็นว่าประสิทธิผลขององค์กรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กร เพราะเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงระดับหรือขอบเขตของความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาองค์กร แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์กรจึงมีได้หลายแบบ วิธีการแตกต่างกันไปตามจุดเน้นที่ใช้วัดประสิทธิผล ไม่มีเกณฑ์การวัดประสิทธิผลใดที่ดีกับทุกองค์กรได้ เพราะย่อมมีความแตกต่างกันไปตามแต่ค่านิยม ความชอบ และความสนใจของผู้ประเมิน

จากสภาพปัญหาและเหตุผลเกี่ยวกับความสำคัญของคุณภาพการศึกษา ที่ต้องดำเนินการตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อทราบว่าคุณภาพการศึกษาในด้านใดมีความสัมพันธ์ไปสู่ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานคุณภาพสากลต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร บุคลิกภาพของบุคลากรและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร บุคลิกภาพของบุคลากรและขนาดของโรงเรียน

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานคุณภาพการศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความสำคัญและประโยชน์ คือ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะ โรงเรียน ได้พัฒนาแนวทางมาตรฐานคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียนและพัฒนาเข้าสู่ระบบมาตรฐานสากล

คำถามในการวิจัย

1. มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง อยู่ในระดับใด
2. มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร บุคลิกภาพของบุคลากร และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันหรือไม่
3. ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง อยู่ในระดับใด
4. ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร บุคลิกภาพของบุคลากรและขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันหรือไม่
5. มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนหรือไม่

สมมติฐานในการวิจัย

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง ที่บุคลากรมีสถานภาพ ต่างกัน มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน
2. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง ที่บุคลากรมีบุคลิกภาพต่างกัน มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน
3. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง ที่มีขนาดของ

โรงเรียนต่างกัน มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน

4. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่บุคลากร มีสถานภาพ ต่างกัน มีประสิทธิผลของโรงเรียน แตกต่างกัน

5. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่บุคลากร มีบุคลิกภาพต่างกัน มีประสิทธิผลของโรงเรียน แตกต่างกัน

6. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีขนาดของโรงเรียน ต่างกัน มีประสิทธิผลของโรงเรียน แตกต่างกัน

7. มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามกรอบแนวคิดและหลักการ ต่อไปนี้

1.1 การดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา นำมาจากแนวคิดตามนโยบาย ของกรมสามัญศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยการกำหนด มาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านผลผลิต (2) ด้าน กระบวนการ และ (3) ด้านปัจจัยศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2542)

1.2 ประสิทธิผลของโรงเรียน ตามแนวความคิดของ มอทท์ (Mott, 1972 citing Hoy & Miskel, 1991, p. 398) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) สามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (2) สามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก (3) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ (4) สามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 184 โรงเรียน จำนวน 552 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มประชากร คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามตารางกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-609) โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จำนวน 234 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1 สถานภาพของบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหาร

3.1.2 บุคลิกภาพของบุคลากร ได้แก่ บุคลิกภาพแบบ เอ และ

บุคลิกภาพแบบ บี

3.1.3 ขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประกอบด้วย

3.2.1 มาตรฐานคุณภาพการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่

3.2.1.1 ด้านผลิต 10 มาตรฐาน

3.2.1.2 ด้านกระบวนการ 7 มาตรฐาน

3.2.1.3 ด้านปัจจัย 9 มาตรฐาน

3.2.2 ประสิทธิภาพของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

3.2.2.1 ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

3.2.2.2 ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก

3.2.2.3 ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

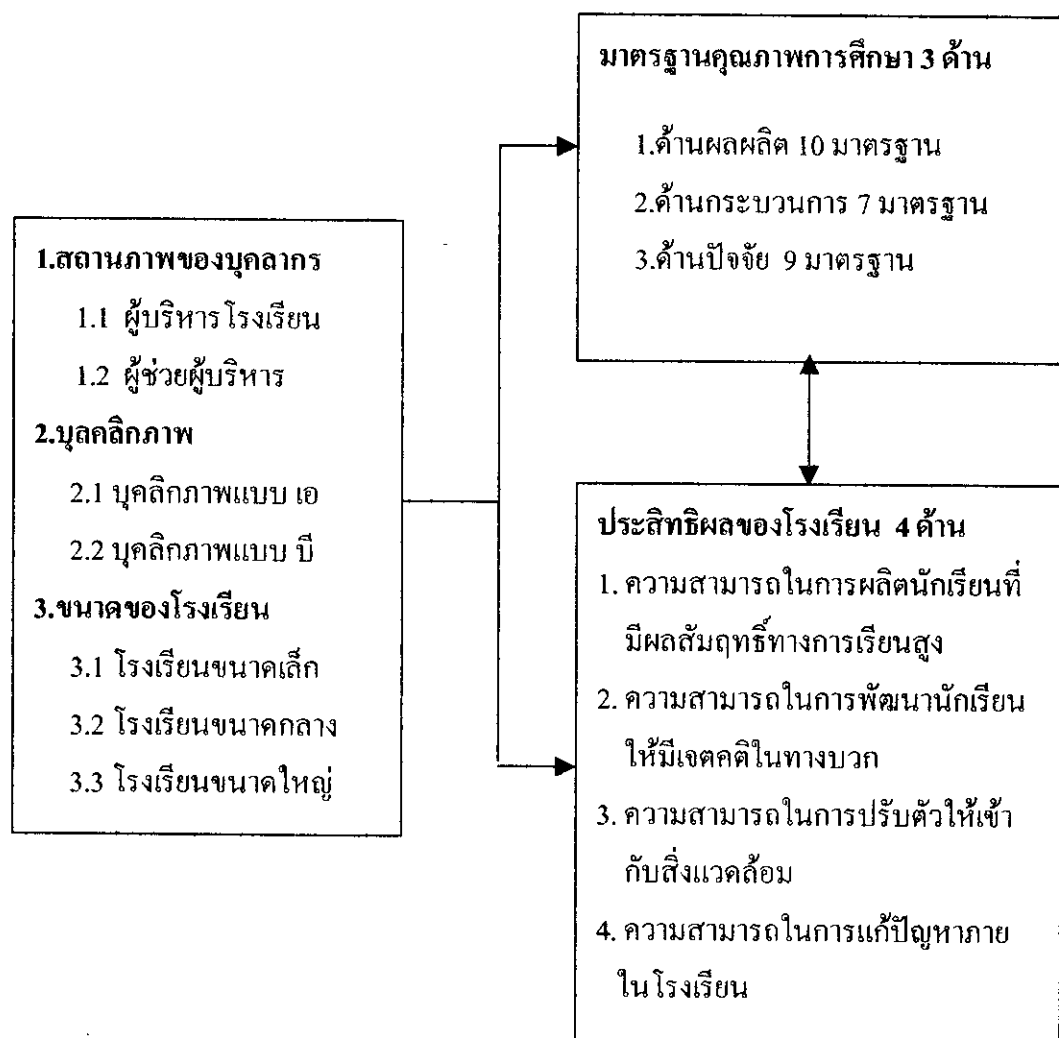
3.2.2.4 ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานคุณภาพการศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานและแนวคิดตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) มาตรฐานด้านผลผลิต จำนวน 10 มาตรฐาน (2) มาตรฐานด้านกระบวนการ จำนวน 7 มาตรฐาน และ (3) มาตรฐานด้านปัจจัย จำนวน 9 มาตรฐาน ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียน อาศัยแนวคิดของ มอท์ (Mott, 1972 citing Hoy & Miske, 1991, p. 398) ที่กล่าวถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง (1) สามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (2) สามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก (3) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ (4) สามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน จากหลักการแนวคิดและหลักการข้างต้น สรุป เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. มาตรฐานคุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพการศึกษาตามข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ทางการศึกษาที่สถานศึกษาต้องการให้เกิด ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษา 3 ด้าน 26 มาตรฐาน ได้แก่

1.1 ด้านผลผลิต 10 มาตรฐาน ได้แก่

1.1.1 มาตรฐานที่ 1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน

1.1.2 มาตรฐานที่ 2 มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์

มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์

1.1.3 มาตรฐานที่ 3 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1.1.4 มาตรฐานที่ 4 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.1.5 มาตรฐานที่ 5 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

1.1.6 มาตรฐานที่ 6 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ และมีบุคลิกภาพที่ดี

1.1.7 มาตรฐานที่ 7 มีสุขภาพดี สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัย
สิ่งเสพติดให้โทษ

1.1.8 มาตรฐานที่ 8 มีทักษะในการจัดการและการทำงาน รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

1.1.9 มาตรฐานที่ 9 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

1.1.10 มาตรฐานที่ 10 มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 ด้านกระบวนการ 7 มาตรฐาน ได้แก่

1.2.1 มาตรฐานที่ 1 มีการบริหารและการจัดการอย่างมีระบบ

1.2.2 มาตรฐานที่ 2 มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

1.2.3 มาตรฐานที่ 3 มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.2.4 มาตรฐานที่ 4 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1.2.5 มาตรฐานที่ 5 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

1.2.6 มาตรฐานที่ 6 มีการพัฒนาครูและบุคลากรอื่นให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้เต็มศักยภาพ

1.2.7 มาตรฐานที่ 7 ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดและพัฒนาการศึกษา

1.3 ด้านปัจจัย 9 มาตรฐาน ได้แก่

1.3.1 มาตรฐานที่ 1 ครูมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในการจัดการเรียน การสอน และสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2 มาตรฐานที่ 2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.3.3 มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์และวิสัยทัศน์

1.3.4 มาตรฐานที่ 4 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.3.5 มาตรฐานที่ 5 มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่น เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

1.3.6 มาตรฐานที่ 6 มีเอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.3.7 มาตรฐานที่ 7 มีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ

1.3.8 มาตรฐานที่ 8 มีอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ

1.3.9 มาตรฐานที่ 9 ผู้ปกครอง ชุมชน มีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและ พัฒนาการศึกษารองโรงเรียน

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ความสามารถของบุคคล ที่ดำเนินงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา จนประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์และ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ วัดโดยใช้แบบสอบถาม ตามความคิดเห็นความสามารถ 4 ประการ คือ

2.1 ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน จนทำให้นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง

2.2 ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก หมายถึง การดำเนินการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระเบียบวินัย รู้จักพัฒนาตนเอง และมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา

2.3 ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถ ในการดำเนินงานด้านบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้โรงเรียนก้าวหน้าทันกับสภาพ

แวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.4 ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้บริหาร และคณะครู อาจารย์ ในโรงเรียนที่ช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบผลสำเร็จหรือเป็นไปได้ด้วยดี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนดไว้

3. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานในระบบให้แก่ผู้เรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.4-ม.6) สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งขนาดของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่

3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 500 คน

3.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 500 คน ถึง 1,499 คน

3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คน ขึ้นไป

4. สถานภาพของบุคลากร หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือดำรงตำแหน่งในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งในการวิจัยนี้จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 ผู้ช่วยผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง หรือ ผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. บุคลิกภาพของบุคลากร หมายถึง คุณลักษณะส่วนรวมของผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงออกทางการกระทำ ความคิด ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น ภายในซึ่งเป็นผลจากพันธุกรรม การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถทดสอบได้ด้วยแบบทดสอบบุคลิกภาพของ Friedman and Ulmer ปรับปรุงโดย ทรงวุฒิ ผสมทรัพย์ (2538, หน้า 114-117) แบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่

5.1 บุคลิกภาพแบบ เอ หมายถึง ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารที่มีพฤติกรรมเป็นคนเร่ร่อน เคลื่อนไหวเร็ว เดินเร็ว กินเร็ว ขับรถเร็ว มีความใจร้อนกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ประสบ มักคิดและทำในสิ่งสองสิ่งหรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน ชอบเอาชนะในการแข่งขันและเกม มักได้เปรียบผู้อื่น มีความเคร่งเครียดสูง ไม่ค่อยผ่อนผันอิริยาบถ มีความรู้สึกว่าเวลาในแต่ละวันไม่พอเพียง เกิดการเสียเวลา ไม่ชอบการรอคอย

5.2 บุคลิกภาพแบบ บี หมายถึง ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารที่มีพฤติกรรม

เป็นคนผ่อนคลายไม่ตึงเครียด ไม่เร่งรีบ เคลื่อนไหวอิริยาบถตามสบาย ไม่ต้องการแสดงออกหรือได้แย้ง โดยไม่จำเป็น มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่า มีความสนุกสนานและผ่อนคลาย ไม่มีความรู้สึกผิดถ้าหยุดการทำงานเพื่อผ่อนคลายอิริยาบถ มีความประณีประนอม

6. ภาคตะวันออก หมายถึง จังหวัดในภาคตะวันออก จำนวน 8 จังหวัด คือ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และ สระแก้ว